

Wydaje się przeto, iż podnoszony co pewien czas w literaturze zarzut o rzekomym braku u św. Cypriana jakiegokolwiek programu polityczno-społecznego²², należy uznać za zbyt daleko idący, a ponadto, co może istotniejsze, nie znajdujący dostatecznego pokrycia w źródłach. Można by wprawdzie postawić pytanie, czy tak sformułowany program pomocy, jaki realizował św. Cyprian, był wystarczający i optymalny, tym niemniej wydaje się, iż w ówczesnej sytuacji, możliwość zdecydowanej zmiany położenia ludzi ubogich, nie była, realnie biorąc, możliwa. Natomiast już samo sformułowanie, a następnie realizowanie w miarę posiadanych możliwości, w tym i finansowych, skromniejszego, ale za to w większym stopniu dostosowanego do ówczesnej sytuacji programu, pozwala, jak sądzę, lepiej zrozumieć i docenić realizm cechujący pracę charytatywną św. Cypriana oraz kierowanego przezeń Kościoła afrykańskiego.

Równocześnie na przestrzeni III w. daje się zauważyć postępującą instytucjonalizację samej działalności charytatywnej, która coraz wyraźniej nabiera charakteru redystrybucyjnego, będąc w głównej mierze następstwem stopniowego odchodzenia od tradycyjnie pojmowanego euergetyzmu²³. W praktyce oznacza to zastępowanie jeszcze klasycznego systemu wartości, u podłoża którego znajdowały się tak kluczowe dla świata antycznego pojęcia, jak chociażby *donum*, *munus*, *sacrificium* i *pax deorum*, przez nowy, już chrześcijański, oparty na szeroko rozumianej jałmużnie. Najbardziej zadziwiający jest fakt, iż pewne pozostałości klasycznej *beneficentia* przetrwały w nim, chociaż w zmienionej postaci, niemal do dnia dzisiejszego.

GELD IN DER WOHLTÄTIGKEITSAKTIVITÄT DER AFRIKANISCHEN KIRCHE UM DIE MITTE DES 3. JHS.N.CHR. IM SPIEGEL DER SCHRIFTEN DES HEILIGEN CYPRIANS

(Zusammenfassung)

Obwohl des Hl. Cyprians festen Überzeugung nach, ein idealer Mensch nur dieser sein könne, der sein ganzes Vermögen verkaufe oder Armen unterstütze, trotzdem, als vor allem Pragmatiker und Man der Tat, der sich besonders gut in den afrikanischen Realien auskannte, war ihm bewußt, daß ein konsequenter Vermögensegalitarismus in den damaligen Verhältnissen praktisch unerreichbar war. Da er zugleich den Nutzen des Reichtums für die Tätigkeit der Kirche erkannte, und weil er begriff, daß für die

²² Por. Alföldy, *Der heilige Cyprianus*, dz. cyt., s. 479nn. Bliżej na ten temat Grant, *Early Christianity*, dz. cyt., s. 110.

²³ Por. Patlagean, *Pauvreté économique*, dz. cyt., s. 181nn.